

УДК 811.111'37

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2026-1-30-36>**Тронь Андрій Андрійович,**

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ, Україна.

andriy.tron@pnu.edu.ua<https://orcid.org/0000-0001-7154-7976>**Цап Яна Іванівна,**

магістрантка кафедри англійської філології

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ, Україна.

yana.tsap.21@pnu.edu.ua<https://orcid.org/0009-0005-8740-9873>

**АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ WELFARE
У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ДОНАЛА РАЯНА «THE SPINNING HEART»)**

Постановка проблеми. Одним із центральних концептів, що набуває нових смислових і конотативних шарів у літературі посткризової доби, є WELFARE. У контексті Ірландії після періоду стрімкого економічного зростання кінця XX – початку XXI століття та наступного глибокого економічного спаду 2008–2012 років цей концепт зазнає суттєвої семантичної трансформації. Якщо раніше він асоціювався з ідеалом соціальної безпеки, державною солідарністю та захистом вразливих верств населення, то в посткризовому дискурсі перетворюється на символ системної зради, бюрократичної байдужості, соціальної стигматизації та глибокої екзистенційної вразливості індивіда.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Концепт WELFARE неодноразово ставав об'єктом наукових досліджень у когнітивній лінгвістиці, семантиці та критично-орієнтованому дискурс-аналізі. Проблеми метафоризації політичних та соціальних концептів, у тому числі у контексті соціального благополуччя досліджували G. Lakoff, M. Johnson, Z. Kövecses, J. Charteris-Black, V. Koller, N. Fairclough, М. Кочерган, С. Жаботинська, А. Приходько, О. Селіванова тощо.

Згідно Дж. Лакоффа та М. Джонсона, метафора розглядається не тільки як мовний засіб, а й спосіб організації мислення. Вчені стверджують, що метафора дозволяє осмислювати абстрактні явища через призму досвіду людини. Цей підхід пояснює концептуальну метафору, як когнітивний процес, що є результатом взаємодії джерела та цілі. Під час метафоризації знання та досвід переносяться на так звану сферу-ціль і після цього часто стають метафорами (Lakoff & Johnson, 2008, p. 142).

Між сферою-джерелом і сферою-ціллю встановлюється тісний зв'язок, який реалізується через механізм когнітивного мапування. Як зазначає С. Бронікова, саме встановлення таких відповідностей є основою формування концептуальних метафор. У цьому контексті метафора як когнітивний механізм відіграє важливу роль, оскільки дає змогу інтерпретувати узагальнені поняття через більш конкретні й зрозумілі образи (Бронікова, 2011). Формування концептуальних метафор відбувається поза межами конкретної мови, оскільки воно ґрунтується

на системі уявлень, сформованих у свідомості людини, і є складовою її концептуальної картини світу. Водночас саме мова та мовлення виступають основними засобами їхньої реалізації. Концептуальні метафори спираються на так звані первинні метафори, які виникають природно та базуються на безпосередньому досвіді індивіда (Малашняк, 2014, с. 93). Подібної позиції дотримується дослідник Z. Kövecses, який розмежовує мовну та когнітивну метафору. На його думку, мовні метафори виступають проявами глибинних когнітивних структур і широко функціонують у повсякденному мовленні, тоді як когнітивні метафори характеризуються системністю встановлених відповідностей (Kövecses, 2010). У наукових працях метафора розглядається як невід'ємний елемент дискурсу, що виконує низку важливих функцій, зокрема пояснювальну, уточнювальну, описову, експресивну та розважальну (Aloairdhi, Kahkaoui, 2020).

У межах теорії концептуальної метафори ключовим є аналіз концепту, який реалізується за допомогою різноманітних мовних засобів і відображає дійсність у художньому тексті. У процесі функціонування в літературному творі концепт інтегрується в художню картину світу, зокрема в ідіостиль автора, і наповнюється його індивідуальними асоціаціями, емоційними відтінками та інтерпретаціями. У результаті він набуває естетичної своєрідності й реалізується через образні засоби вираження (Хома, 2020). О. Селіванова стверджує, що концептуальну систему визначають як сукупність концептів, що існують у свідомості людини та відображають її уявлення про світ. Вона постає як впорядкована й структурована система знань, яка охоплює як сприйняття об'єктивної дійсності, так і результати внутрішнього рефлексивного досвіду (Селіванова, 2008, с. 261).

Актуальність теми зумовлена необхідністю аналізу мовних репрезентацій концепту WELFARE у сучасному англomовному дискурсі, а саме в контексті трансформацій суспільних цінностей, соціальних уявлень і колективної ідентичності в епоху неолібералізму та глобальних економічних криз.

Мета статті полягає в дослідженні механізмів вербальної актуалізації та метафоричного представлення концепту WELFARE у романі Донала Раяна «The Spinning Heart» через призму теорії концептуальної метафори.

Методологічну основу роботи становить інтегративний підхід, що поєднує елементи когнітивної лінгвістики (теорія концептуальних метафор Дж. Лакоффа та М. Джонсона), критичного дискурс-аналізу та наративної теорії. У той самий час у дослідженні акцент зміщено з когнітивних моделей на їх мовну реалізацію, що зумовлює використання семантичного аналізу для виявлення способів вираження концепту WELFARE у художньому тексті. Він обмежений ключовими епізодами роману, пов'язаними з темами безробіття, соціальних виплат та стигматизацією одержувачів допомоги.

Виклад основного матеріалу. На матеріалі таких онлайн-словників, як Oxford Advanced Learner's Dictionary, Cambridge Dictionary та Merriam-Webster Dictionary, було встановлено ядро, ближню, дальню і крайню периферію концепту WELFARE, що дало змогу реконструювати як універсальне, так і культурно-специфічне наповнення концепту в посткризовому ірландському контексті. Проаналізуємо детальніше дефініції даного концепту.

Cambridge Dictionary термін «WELFARE» фіксує два основних тлумачення: 1) *help given, especially by the state or another organization, to people who need it, especially because they are poor*; 2) *physical and mental health and happiness* (Cambridge Dictionary, 2026).

За визначенням Merriam-Webster Dictionary термін «WELFARE» означає: 1) *aid in the form of money or necessities for those in need*; 2) *the state of doing well especially in respect to good fortune, happiness, well-being, or prosperity* (Merriam-Webster Dictionary, 2026).

Згідно з Oxford Advanced Learner's Dictionary, WELFARE трактується як: 1) *practical or financial help that is provided, often by the government, for people or animals that need it*; 2) *the general health, happiness and safety of a person, an animal or a group* (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2026).

Проаналізувавши визначення стверджуємо, що номінативний простір концепту WELFARE постає як багаторівнева структура, де ядро утворюють лексеми *welfare* та *financial help*, ближня периферія включає стійкі словосполучення на кшталт *welfare state*, *social welfare*, *unemployment benefit*, *welfare services* та *on welfare*, а дальня периферія, особливо релевантна для ірландського посткризового дискурсу, охоплює культурно-марковані лексеми *stamps*, *dole*, *dole office*, *welfare cheque*, *welfare fraud* та *corporate welfare*. Саме ця дальня периферія в умовах економічного краху набуває максимальної частотності, конотативного навантаження та ідеологічної ваги, перетворюючись на маркер системної зради та соціальної стигми.

Аналізуючи номінативний простір концепту WELFARE у романі Донала Раяна «The Spinning Heart» спостерігаємо тенденцію до повного витіснення ядерних компонентів елементами дальньої периферії та при цьому лексема *welfare* у прямому значенні функціонує вкрай рідко, поступаючись місцем через *stamps*, *dole* та *dole office*. Це свідчить про девальвацію соціального захисту в посткризовому суспільстві, де те, що мало забезпечувати добробут, стає джерелом приниження, залежності та екзистенційної вразливості.

У цьому романі ядром є як і нейтральні, так розмовні варіанти концепту, такі як *benefits*, *dole*. Вони реалізуються в тексті переважно іронічно або негативно. Ближня периферія, а саме *jobseeker's allowance*, *redundancy*, *unemployment*, домінує кількісно, утворюючи основний номінативний ланцюг. Та дальня периферія, що формується імпліцитними мовними засобами, що відображають економічну вразливість героїв. Наприклад, *no money coming in*, *struggling*, *nothing left*.

У художньому дискурсі роману концепт WELFARE структуровано низкою концептуальних метафор, які відображають глибинні когнітивні моделі осмислення соціальної реальності в посткризовій Ірландії. Автор не просто називає соціальне забезпечення він змушує читача фізично відчувати його через низку потужних концептуальних метафор, які перетікають одна в одну і створюють єдиний образ зруйнованого. На метафоричному рівні виокремлено наступні концептуальні метафори:

WELFARE IS STAMPS, зокрема: «*We all went in to draw our stamps and they only laughed at us. Stamps? What stamps?*» (Ryan, 2012). У цьому контексті *stamps* стає єдиним документальним доказом існування людини в очах держави: персонажі, які чесно працювали все життя, раптом виявляються «неіснуючими» для системи, що підкреслює подвійну зраду – роботодавця, який не платив внески, та держави, яка відмовляє в допомозі. Метафора актуалізує фрейм «людина як обліковий запис», де відсутність *stamps* означає нульову цінність громадянина, посилюючи тему втрати ідентичності та довіри до інституцій у період економічного краху.

WELFARE IS THE SPINNING HEART, як-от: «*It puts me in mind of my own dry joints; my burning hip, my creaking knees*» (Ryan, 2012). Центральним символом усього роману стає саме серце «*a flaking, creaking, spinning heart*». Це не просто назва книги, а найпотужніша метафора економічної та екзистенційної нестабільності. Серце обертається, скрипить, лушиться, як облуплена фарба, і водночас нагадує старе тіло самого оповідача. Добробут, як і людське серце, має обертатися рівно, але в кризу він руйнується зсередини, втрачаючи силу та стабільність.

WELFARE IS A BOAT FILLING WITH WATER, наприклад: «*Here am I, like an orphaned child, bereft, filling up with the fear like a boat filling with water*» (Ryan, 2012). У даному випадку концепт WELFARE ототожнюється з образом човна, що повільно наповнюється водою. Вода в цій метафорі може передавати різні соціально-економічні проблеми, такі як борги, бідність та безробіття. Загалом, дана метафора зображає добробут як вразливу структуру, що нездатна протистояти зовнішнім чинникам.

У вищезазначеному прикладі реалізується ще одна метафора – **WELFARE IS ORPHANHOOD**. Держава в романі метафорично зображена як зрадницький батько, який обіцяв захист, але відвернувся. Фраза «*the state looks after all that when fellas goes bust*» спочатку звучить

як спокійна надія, але поступово стає гіркою іронією, порожньою обіцянкою, яку ніхто не збирається виконувати. Ця метафора «кричить» про проблему сирітства, де працівник відчуває себе покинутим напризволяще, у світі, де немає жодної опори. Можна з впевненістю сказати, що цей вираз чітко демонструє втрату соціального захисту.

WELFARE IS MOCKERY. «*We all went in to draw our stamps and they only laughed at us*» (Ryan, 2012). Система соціального забезпечення постає як глузлива, принизлива пародія. Коли робітники приходять до бюро виплат, їх зустрічає лише сміх чиновників. У контексті роману цей сміх посилює відчуття безсилля та відчаю, підкреслюючи, як неоліберальна модель соціального захисту ігнорує людську гідність на користь формальних процедур. WELFARE перетворюється на інструмент дегуманізації, коли людину роблять «useless human waste» марним відходом суспільства, над яким можна глузувати.

WELFARE IS SHAME. «*They would rather work than live on welfare*» (Ryan, 2012). У посткризовій Ірландії «*on welfare*» стає ганьбою, що руйнує соціальний статус: чоловіки, які втратили роботу через крах будівельного буму, воліють голодувати, ніж прийняти допомогу, бо це означає визнати себе «слабкими» в неоліберальному дискурсі. Метафора ілюструє, як економічна рецесія перетворює соціальний захист на джерело публічного приниження, посилюючи маргіналізацію вразливих груп і кризи колективної ідентичності.

Важливо зазначити, що крім вище згаданих концептуальних метафор, концепт WELFARE в поодиноких випадках вербалізується конкретно через лексему. Наприклад, як у цьому уривку «*I want my fuckin' pension and the rest of my stamps*». Лексеми *pension* та *stamps* виступають маркерами соціального забезпечення та матеріальний ресурс.

WELFARE IS GHOST, зокрема: «*There's no one living in any of the other houses, just the ghosts of people who never existed*» (Rayan, 2012); «*Whole estates left half-finished, roads going nowhere, houses with no one in them*» (Rayan, 2012). Аналізуючи роман, часто можна натрапити на покинуті домівки, які автор описує як «*ghost estates*», що може бути інтерпретовано як концептуальна метафора. Покинуті житлові масиви стають символом порожнечі, втрати соціальної захищеності та спустошення.

Таким чином, у романі Донала Раяна номінативне поле концепту WELFARE значно звужується до дальньої периферії, а метафоричні моделі демонструють трансформацію соціального захисту з ідеалу солідарності в інструмент зради, стигматизації, приниження та екзистенційної вразливості. Дане дослідження розкриває, як художній текст фіксує кризу ідентичності та спільноти в посткризовій Ірландії.

Висновки. У результаті дослідження було виокремлено номінативний простір концепту WELFARE, де ядро утворюють лексеми *welfare* та *financial help*, ближню периферію – стійкі словосполучення *welfare state*, *social welfare*, *unemployment benefit*, *welfare services* та *on welfare* та дальню периферію – *stamps*, *dole*, *dole office*, *welfare cheque*, *welfare fraud* та *corporate welfare*. Проаналізовано сім ключових метафоричних моделей, що включають «*Welfare is stamps*», «*Welfare is the spinning heart*», «*Welfare is a boat filling with water*», «*Welfare is orphanhood*», «*Welfare is mockery*», «*Welfare is shame*», «*Welfare is ghost*». Проведене дослідження підтвердило, що концепт WELFARE у сучасному англійському художньому дискурсі не є статичною соціально-економічною категорією, а виступає динамічним, багатошаровим когнітивним конструктом, який радикально трансформується під впливом історичних обставин. У романі Донала Раяна концепт WELFARE функціонує як потужний інструмент художньої критики неоліберальної парадигми посткризової Ірландії, де економічна нестабільність призводить до переосмислення фундаментальних уявлень про державу, відповідальність, людську гідність і солідарність.

Перспективи подальших студій вбачаються в порівняльному лінгвокогнітивному дослідженні концепту WELFARE у творах інших посткризових авторів, у вивченні його еволюції в сучасному політичному та медійному дискурсі, а також контрастивний аналіз англійського та українського концептуальних просторів концепту WELFARE.

Список використаної літератури

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. Chicago : University of Chicago Press, 2008. 308 p.
2. Бронікова С. М. Метафора як сучасна технологія управлінського консалтингу. *Публічне управління : теорія та практика*. Харків, 2011. С. 20–25.
3. Малашняк М. Динаміка взаємодії цільового та вихідного доменів у межах економічної метафори (на матеріалі трьох тематичних рубрик часопису «The Economist»). *Наукові записки НаУКМА*. Вип. 1. Київ : Сік Груп Україна, 2014. С. 92–97.
4. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2010. 285 p.
5. Aloairdhi N. M., Kahlaoui N. Linguistic, Cognitive, and Psycholinguistic Perspectives on Metaphors. *Theory and Practice in Language Studies*. 2020. Vol. 10, № 9. P. 1078–1085. DOI: <https://doi.org/10.17507/tpls.1009.10>
6. Хома В. П. Концептуальна метафора як засіб реалізації концепту self-alienation / самовідчуження в англійському науково-фантастичному дискурсі. *World Science*. 2020. Vol. 3, № 1(53). С. 27–33. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31012020/6908
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
8. Welfare. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/welfare>
9. Welfare. *Merriam-Webster Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/welfare>
10. Welfare. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/welfare>
11. Ryan D. *The Spinning Heart*. Dublin : Doubleday Ireland, 2012. 160 p.

References

1. Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Bronikova, S. M. (2011). Metafora yak suchasna tekhnolohiia upravlinskoho konsal'tynhu [Metaphor as a modern technology of management consulting]. In: *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public administration: theory and practice*. (pp. 20–25). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Malashniak, M. (2014). Dynamika vzaiemodii tsilovoho ta vykhidnoho domeniv u mezhakh ekonomichnoi metafory (na materialii trokh tematychnykh rubryk chasopysu «The Economist») [Dynamics of interaction between target and source domains within the economic metaphor (based on three thematic columns of «The Economist magazine»)]. *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific notes of NaUKMA*. (Vol. 1, pp. 92–97). Kyiv: Sik Hrup Ukraina [in Ukrainian].
4. Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction*. (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
5. Aloairdhi, N. M., & Kahlaoui, N. (2020). Linguistic, cognitive, and psycholinguistic perspectives on metaphors. *Theory and Practice in Language Studies*, 10(9), 1078–1085. DOI: <https://doi.org/10.17507/tpls.1009.10>
6. Khoma, V. P. (2020). Kontseptualna metafora yak zasib realizatsii kontseptu self-alienation / samovidchuzhennia v anhlomovnomu naukovu-fantastychnomu dyskursi [Conceptual metaphor as a means of realization of the self-alienation concept in English-language science fiction discourse]. *World Science*, 3, 1(53), 27–33. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31012020/6908 [in Ukrainian].
7. Selivanova, O. O. (2008). Suchasna linhvistyka: napriamy ta problem [Modern linguistics: directions and problems]. Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].
8. Cambridge Dictionary. (2026). Welfare. In: *Cambridge English Dictionary*. Cambridge University Press. Retrieved March 21, 2026, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/welfare>
9. Merriam-Webster Dictionary. (2026). Welfare. In: *Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved March 21, 2026, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/welfare>

10. Oxford Advanced Learner's Dictionary. (2026). Welfare. In: *Oxford Learner's Dictionaries*. Oxford University Press. Retrieved March 21, 2026, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/welfare>

11. Ryan, D. (2012). *The spinning heart*. Dublin: Doubleday Ireland.

Тронь А. А., Цап Я. І. Актуалізація концепту WELFARE у сучасному англomовному художньому дискурсі (на матеріалі роману Донала Раяна «The Spinning Heart»)

У статті досліджено засоби реалізації концепту WELFARE у сучасному англomовному художньому дискурсі на матеріалі роману Д. Раяна «The Spinning Heart». Дослідження зосереджується на механізмах вербальної актуалізації та семантичної еволюції цього концепту в контексті посткризової ірландської літератури, що виникла після економічного краху у 2008–2010 роках. У цей період державне соціальне забезпечення, яке раніше сприймалося як надійний механізм суспільної солідарності та захисту, трансформується в художньому тексті на символ системної зради, бюрократичної байдужості, соціальної стигматизації та глибокої екзистенційної вразливості індивіда. Метою дослідження стало виявлення та аналіз номінативного простору та ключових метафоричних моделей, через які концепт WELFARE інтерпретується у англomовному художньому дискурсі. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу мовних репрезентацій концепту WELFARE у сучасному англomовному дискурсі у період трансформацій суспільних цінностей, соціальних уявлень і колективної ідентичності в епоху глобальних економічних криз. Для аналізу було використано комплексний методологічний апарат: теорію концептуальної метафори запропоновану Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, контекстуальний і лексико-семантичний аналіз, що дозволяє визначити лексичні та метафоричні моделі репрезентації концепту WELFARE. У результаті дослідження було виокремлено номінативний простір концепту WELFARE та сім ключових метафоричних моделей, що включають «*Welfare is stamps*», «*Welfare is the spinning heart*», «*Welfare is a boat filling with water*», «*Welfare is orphanhood*», «*Welfare is mockery*», «*Welfare is shame*», «*Welfare is ghost*». У статті доведено, що метафора є не лише художнім засобом, але й ефективним механізмом інструментом критики неоліберальної моделі соціального захисту, відображаючи кризу ідентичності та спільноти в умовах економічної нестабільності.

Ключові слова: концепт welfare, концептуальна метафора, дискурс, лінгвокогнітивний аналіз, лексико-семантичний аналіз, метафоричні моделі.

Tron A. A., Tsap Ya. I. Actualization of the Concept WELFARE in Contemporary English-Language Literary Discourse (Based on Donal Ryan's Novel *The Spinning Heart*)

The article explores the means of representation of the concept WELFARE in modern English-language fiction, based on Donal Ryan's novel *The Spinning Heart*. The study focuses on the mechanisms of verbal actualization and the semantic evolution of this concept within the context of post-crisis Irish literature following the 2008–2010 economic collapse. During this period, state social security, previously perceived as a reliable mechanism of social solidarity and protection, is transformed within the literary text into a symbol of systemic betrayal, bureaucratic indifference, social stigmatization, and individual's profound existential vulnerability. The aim of the research is to identify and analyze the nominative space and key metaphorical models through which the concept of WELFARE is interpreted in English-language fictional discourse. The relevance of the study is driven by the need to analyze linguistic representations of the WELFARE concept during a period of shifting social values, perceptions, and collective identity in the era of global economic crises. A comprehensive methodological framework was employed: the theory of conceptual metaphor proposed by G. Lakoff and M. Johnson, as well as contextual and lexico-semantic analysis. As a result, the nominative space

of the WELFARE concept and seven key metaphorical models were identified, including: «*Welfare is stamps*», «*Welfare is the spinning heart*», «*Welfare is a boat filling with water*», «*Welfare is orphanhood*», «*Welfare is mockery*», «*Welfare is shame*», and «*Welfare is ghost*». The article demonstrates that metaphor serves not only as a literary device but also as an effective tool for critiquing the neo-liberal model of social protection, reflecting the crisis of identity and community under conditions of economic instability.

Key words: concept WELFARE, conceptual metaphor, discourse, linguo-cognitive analysis, lexico-semantic analysis, metaphorical models.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026